

บทที่ ๕

สรุปและข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยเรื่อง “ศึกษาความกตัญญูทวดเทวีในประเพณีแห่เจ้าพ่อ – เจ้าแม่เทศกาลตรุษจีน ปากน้ำโพ จังหวัดนครสวรรค์ โดยมีวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้ ๑) เพื่อศึกษาความกตัญญูทวดเทวี ๒) เพื่อศึกษาความเป็นมาของประเพณีแห่เจ้าพ่อ – เจ้าแม่เทศกาลตรุษจีน ปากน้ำโพ จังหวัดนครสวรรค์ ๓) เพื่อศึกษาความกตัญญูทวดเทวีในประเพณีแห่เจ้าพ่อ – เจ้าแม่เทศกาลตรุษจีน ปากน้ำโพ จังหวัดนครสวรรค์ โดยการศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยศึกษาค้นคว้าทางเอกสาร (Documentary Study) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) โดยมีขั้นตอนดังนี้

๑. ศึกษาค้นคว้ารวบรวมข้อมูลแบ่งออกเป็น ๒ แหล่งข้อมูล ดังนี้

๑) ข้อมูลปฐมภูมิ : คัมภีร์พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๓๙ และอรรถกถา

๒) ข้อมูลทุติยภูมิ : เอกสารตำราวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประเพณีแห่เจ้าพ่อ – เจ้าแม่เทศกาลตรุษจีน ปากน้ำโพ จังหวัดนครสวรรค์

๒. สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) จำนวน ๑๒ คน ประกอบด้วยคณะกรรมการจัดงานประเพณีแห่เจ้าพ่อ – เจ้าแม่เทศกาลตรุษจีน ปากน้ำโพ จังหวัดนครสวรรค์ ประจำปี พ.ศ. ๒๕๕๖ – ๒๕๕๗ จำนวน ๑๒ คน

๓. ศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลที่รวบรวมได้

๔. นำข้อมูลที่วิเคราะห์แล้วมาสรุปและอภิปรายโดยมีรายละเอียดดังนี้

๕. สรุปผลการวิจัย

๖. ข้อเสนอแนะ

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ศึกษาความกตัญญูทเวทีในประเพณีแห่เจ้าพ่อ-เจ้าแม่เทศกาลตรุษจีน ปากน้ำโพ จังหวัดนครสวรรค์ สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

๕.๑.๑ ความกตัญญูทเวที

๑. ความกตัญญูทเวทีในพระพุทธศาสนาเถรวาท

พบว่า ความกตัญญูทเวที หมายถึงผู้รู้อุปการะ ที่ผู้อื่นทำแล้วตอบแทน ผู้รู้จักคุณค่าแห่งการกระทำดีของผู้อื่นและแสดงออกเพื่อบูชาความดีนั้น

ความกตัญญูทเวทีมีความสำคัญอย่างยิ่ง เป็นรากเหง้าของความดีทั้งปวง เป็นประธานของกุศลธรรมทั้งหมด บุคคลใดมีความกตัญญูทเวทีอยู่ในใจแล้ว บุคคลนั้นก็เป็นผู้ทำความดีทางกายมีการเว้นจากการฆ่าสัตว์ เป็นต้น ทำความดีทางวาจา มีการเว้นจากการพดมุสา เป็นต้น ทำความดีทางใจมี สัมมาทิฐิ เชื้อกฏแห่งกรรม เป็นต้น

ลักษณะความกตัญญูทเวทีมี ๒ ลักษณะ คือ

๑) ความกตัญญูทเวทีขั้นสามัญ คือ บุคคลผู้รู้อุปการะที่ผู้อื่นทำแล้วกระทำการตอบแทน

๒) ความกตัญญูทเวทีขั้นสัตบุรุษ คือบุคคลผู้รู้ถึงความดีที่ผู้อื่นทำแก่สังคมแล้วยกย่องและประกาศความดีนั้นพร้อมทั้งยึดถือปฏิบัติตามความดีนั้น

การบำเพ็ญความกตัญญูทเวทีเป็นหน้าที่ของบุคคลผู้มีความสัมพันธ์กัน เช่น ในระดับครอบครัว

๑. พ่อแม่เป็นผู้ทำอุปการะแก่บุตร บุตรจะต้องมีความกตัญญูทเวทีต่อพ่อแม่โดยทำหน้าที่ตอบแทน ๕ ประการ คือ

- ๑) ท่านเลี้ยงมาแล้วเลี้ยงท่านตอบ
- ๒) ช่วยทำกิจของท่าน
- ๓) ดำรงวงศ์ตระกูล
- ๔) ประพฤติตนให้เหมาะสมแก่ความเป็นทายาท
- ๕) เมื่อท่านล่วงลับไปแล้วทำบุญอุทิศไปให้

๒. ครู อุปัชฌาย์ อาจารย์ เป็นผู้ทำอุปการะแก่ศิษย์ ศิษย์จะต้องทำหน้าที่ตอบแทน คือ

- ๑) ลูกขึ้นตอนรับ
- ๒) คอยรับใช้
- ๓) ตั้งใจเรียน
- ๔) รับคำแนะนำ
- ๕) เรียนด้วยความเคารพ

๓. สมณะ ทำอุปการพุทธศาสนิกชน พุทธศาสนิกชนต้องทำหน้าที่ตอบแทน คือ

- ๑) ทำสิ่งใดก็ทำด้วยเมตตา
- ๒) พุทสิ่งใดก็พูดด้วยเมตตา
- ๓) คิดสิ่งใดก็คิดด้วยเมตตา
- ๔) ต้อนรับด้วยความเต็มใจ
- ๕) อุปถัมภ์ด้วยปัจจัย ๔

๔. สามีภรรยาพึงทำหน้าที่และตอบแทนกัน คือ

- ๑) ยกย่องให้เกียรติกัน
- ๒) ไม่ดูหมิ่น
- ๓) ไม่นอกใจ
- ๔) มอบความเป็นใหญ่ให้
- ๕) ให้ของขวัญในโอกาสเหมาะสม

๕. มิตรกับมิตร พึงทำหน้าที่และตอบแทนกัน คือ

- ๑) แบ่งปันสิ่งของให้กัน
- ๒) พุดจากมีน้ำใจ
- ๓) ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน
- ๔) ร่วมทุกข์ร่วมสุขกัน
- ๕) ซื่อสัตย์ต่อกัน

๖. นายเป็นผู้ทำอุปการแก่คนรับใช้ คนรับใช้ต้องตอบแทน คือ

- ๑) เริ่มทำงานก่อนนาย
- ๒) เลิกทำงานหลังนาย
- ๓) ถือน้ำของแต่ที่นายให้
- ๔) ทำงานให้เรียบร้อย
- ๕) ยกย่องนาย

ประโยชน์ของการบำเพ็ญความกตัญญูทเวที สรุปลได้ดังนี้

๑. ทำให้อุตมมงคลเกิดขึ้นในชีวิต
๒. ทำให้มีแต่ความสุข ความเจริญ
๓. ทำให้แคล้วคลาดจากภัยอันตรายทั้งปวง
๔. ทำให้เป็นที่รักของเทวดาและมนุษย์
๕. ตายจากโลกนี้ไปแล้วย่อมเกิดในสุคติโลกสวรรค์
๖. ทำให้บรรลุมรรคผลนิพพาน

๗. ทำให้บรรลूसัมมาสัมโพธิญาณตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้า

บุคคลที่เป็นต้นแบบ ของความกตัญญูกตเวทีที่ยอดเยี่ยม คือ พระสัณณาสัมพุทธเจ้า โดยได้ทราบจากคัมภีร์ในพระพุทธศาสนาว่า พระพุทธองค์ตั้งแต่ทรงบำเพ็ญบารมีเพื่อจะตรัสรู้ อนุตตรสัณณาสัมโพธิญาณ เป็นพระพุทธเจ้า ในแต่ละภพชาติทรงเป็นพระโพธิสัตว์ จะทรงบำเพ็ญความกตัญญูกตเวทีต่อมารดา บิดา อย่างสูงสุด แม้แต่ชีวิตของพระพุทธองค์ก็ทรงสละได้เพื่อรักษาชีวิตมารดา บิดา ที่บุคคลอื่นใดๆ ในโลกนี้จะทำได้ยาก เช่น ในครั้งที่พระพุทธองค์ทรงกำเนิดใน อุตตภาพ เป็นลูกโคในพหลาคาวีชาดกยอมให้เสียกินแทนมารดาในพระชาติสุดท้ายได้ตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้า แล้วก็ยังทรงบำเพ็ญความกตัญญูกตเวทีต่อพุทธมารดาและพุทธบิดา คือ เสด็จขึ้นไปสวรรค์ชั้นดาวดึงส์แสดงพระอิทธิพรตพุทธมารดาให้ได้บรรลุพระโสดาบัน และทรงแสดงธรรมโปรดพระเจ้าสุทโธทนะผู้เป็นพุทธบิดา ให้บรรลุพระอรหันต์ ซึ่งเป็นการตอบแทนอุปการะของพุทธมารดาและพุทธบิดา อย่างสูงสุดคือให้บรรลุนิพพาน

๒. ความกตัญญูกตเวทีในพระพุทธศาสนาหายาน

พบว่า ความกตัญญูกตเวที คือ บุคคลผู้มีความต้องการความสุข ความปลอดภัยแล้วอ่อนวอนขอความคุ้มครองจากพระพุทธเจ้า พระโพธิสัตว์ เทพเจ้าและวิญญาณบรรพบุรุษแล้วตนเองมีความสุข ความปลอดภัยก็รูปอุปการะของพระพุทธเจ้า พระโพธิสัตว์ เป็นต้น ก็ทำพิธีกรรมสักการบูชา และเซ่นไหว้ตอบแทนอุปการะนั้น

๓. ความกตัญญูกตเวทีในลัทธิขงจื้อ

พบว่า ความกตัญญูกตเวที คือ บุคคลผู้อยู่ในสังคมระดับครอบครัว เช่น บุตรธิดารับรู้คุณของพ่อแม่แล้วทำการตอบแทนด้วยการเลี้ยงดูพ่อแม่ขณะมีชีวิตอยู่และเซ่นไหว้เมื่อท่านล่วงลับไปแล้ว และรู้อุปการะของฟ้าดิน ซึ่งนับถือว่าเป็นเทพเจ้าแล้วทำการตอบแทนด้วยการไหว้บูชา

๕.๑.๒ ความเป็นมาของประเพณีแห่เจ้าพ่อ – เจ้าแม่เทศกาลตรุษจีน ปากน้ำโพ จังหวัดนครสวรรค์

พบว่า ชุมชนชาวจีนได้อพยพจากประเทศจีนเข้ามาแผ่นดินประเทศไทยครั้งแรกในสมัยสุโขทัยจนถึงกลางยุครัตนโกสินทร์ สมัยรัชกาลที่ ๔ ชาวไทยเชื้อสายจีนได้เข้ามาตั้งถิ่นฐานประกอบสัมมาชีพในจังหวัดนครสวรรค์

ชาวไทยเชื้อสายจีนมีความเชื่อในเทพเจ้าต่างๆ ตั้งแต่บรรพบุรุษจนถึงปัจจุบันอย่างมั่นคงจะย้ายไปอยู่ในถิ่นฐานใดก็จะสร้างศาลเจ้าและสร้างองค์เทพเจ้าที่ตนเคารพนับถือไว้สักการบูชาเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจชาวไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดนครสวรรค์ ได้สร้างศาลเจ้าไว้ ๒ แห่ง คือ ๑) ศาลเจ้าพ่อเทพารักษ์ อยู่ที่ตำบลแควใหญ่ และสร้างองค์เทพเจ้าคือ เจ้าพ่อเทพารักษ์ เจ้าแม่ทับทิม เจ้าพ่อกวนอู ประดิษฐานไว้ในศาลเจ้าพ่อเทพารักษ์ ๒) ศาลเจ้าแม่หน้าผา อยู่ที่ตำบลปากน้ำโพ และสร้าง

องค์เทพเจ้าคือ เจ้าพ่อ – เจ้าแม่หน้าผา พระอวโลกิเตศวรโพธิสัตว์ (เจ้าแม่กวนอิม) เจ้าแม่สวรรค์ เจ้าพ่อกวนอู ประดิษฐานไว้ในศาลเจ้าแม่หน้าผา

ในปี พ.ศ. ๒๔๖๐ – ๒๔๖๒ เกิดโรคหิวตักโรคระบาดในตำบลปากน้ำโพ ชาวไทยเชื้อสายจีนจึงอาศัยยาต่างๆ ก็ไม่สามารถรักษาโรคระบาดให้ยุติได้จึงไปสักการบูชาเจ้าพ่อเทพารักษ์ และขอให้เจ้าพ่อลงมาเข้าทรงเขียนกระดาษยันต์ (ฮู่) มาเผาไฟแล้วกิน ปรากฏว่า ทุกคนได้หายจากโรคระบาดจึงมีความกตัญญูทเวที สำนึกถึงบุญคุณของเจ้าพ่อเทพารักษ์ผู้มีเมตตาได้ปิดป่าให้หายจากโรคระบาด เมื่อถึงวันเทศกาลตรุษจีน ซึ่งเป็นวันขึ้นปีใหม่อีก จึงจัดงานประเพณีแห่เจ้าพ่อ – เจ้าแม่ ในยุคแรกนั้นจัดแห่ทางน้ำ ต่อมาคมนาคมทางบกสะดวกจึงจัดการแห่เจ้าพ่อ – เจ้าแม่ ทางบกมาถึงยุคปัจจุบันประมาณ ๙๘ ปีแล้ว

พิธีกรรมการแห่เจ้าพ่อ – เจ้าแม่ในเทศกาลตรุษจีน จะอัญเชิญองค์เจ้าพ่อ – เจ้าแม่ จากศาลเจ้าเทพารักษ์และจากศาลเจ้าแม่หน้าผา มาประดิษฐานในศาลชั่วคราวบริเวณริมแม่น้ำเจ้าพระยา ข้างธนาคารกรุงไทย แล้วจัดขบวนต่างๆ รวมทั้งหมด ๑๓ ขบวน แห่ไปรอบตลาดปากน้ำโพ

อิทธิพลของประเพณีแห่เจ้าพ่อ – เจ้าแม่เทศกาลตรุษจีน ปากน้ำโพ จังหวัดนครสวรรค์ มีดังนี้

๑. ระดับครอบครัว คือ ทุกคนในครอบครัวมีส่วนร่วมในการจัดงาน มีความเชื่อว่าเจ้าพ่อ – เจ้าแม่จะคุ้มครองให้มีความสุขตลอดปี

๒. ระดับสังคม คือ เศรษฐกิจในช่วงมีงานประเพณีแห่เจ้าพ่อ – เจ้าแม่ จะดี ทุกคนที่มาเที่ยวในงานจะมีการซื้อ การขายเครื่องอุปโภคบริโภคอย่างสมบูรณ์

๓. ระดับประเทศ คือ ประเพณีแห่เจ้าพ่อ – เจ้าแม่เทศกาลตรุษจีน ปากน้ำโพ จังหวัดนครสวรรค์ มีชื่อเสียงทั้งในประเทศและต่างประเทศ เช่น มาเลเซีย สิงคโปร์ เป็นต้น และเป็นวัฒนธรรมของจังหวัดนครสวรรค์ องค์การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย จะบรรจุอยู่ในปฏิทินการท่องเที่ยว กลุ่มทัวร์ต่างๆ จะจัดมาชมการแห่เจ้าพ่อ – เจ้าแม่เป็นประจำทุกปี

๕.๑.๓ ความกตัญญูทเวทีในประเพณีแห่เจ้าพ่อ-เจ้าแม่เทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ จังหวัดนครสวรรค์ พบว่า

๑. ความกตัญญูทเวทีของชาวไทยเชื้อสายจีน มุ่งบวงสรวง วิงวอน เป็นนามธรรมที่เกิดจากใจแล้วส่งผลต่อพิธีกรรม

๒. ความกตัญญูทเวทีในพระพุทธศาสนาเถรวาทมุ่งพฤติกรรมการแสดงออกเป็นรูปธรรม ซึ่งนำไปใช้ในวิถีชีวิตได้จริง

๕.๒ ข้อเสนอแนะ

ผลการศึกษาวิจัยเรื่อง “ศึกษาความกตัญญูทวดเทวีในประเพณีแห่เจ้าพ่อ – เจ้าแม่เทศกาลตรุษจีน ปากน้ำโพ จังหวัดนครสวรรค์” มีข้อเสนอแนะ ดังนี้

๕.๒.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

๑. งานประเพณีแห่เจ้าพ่อ – เจ้าแม่เทศกาลตรุษจีน ปากน้ำโพ จังหวัดนครสวรรค์ เป็นงานประเพณีที่เป็นวัฒนธรรมของจังหวัดนครสวรรค์ แต่การจัดงานประเพณีแห่เจ้าพ่อ – เจ้าแม่เทศกาลตรุษจีน ปากน้ำโพ จังหวัดนครสวรรค์ จะจัดงานโดยคณะกรรมการระดับชุมชนชาวไทยเชื้อสายจีนเท่านั้น ไม่มีหน่วยงานระดับจังหวัดร่วมเป็นกรรมการจัดงาน มีเพียงแต่การสนับสนุนด้วยทุนทรัพย์ในการจัดงานเท่านั้น ฉะนั้นควรจะเป็นงานประเพณีที่ทุกภาคส่วนตั้งแต่ระดับจังหวัด ถึงระดับชุมชนมีส่วนร่วมเป็นกรรมการจัดงาน

๒. ควรสร้างอาคารเป็นศูนย์เผยแพร่ความเป็นมาและความสำคัญของประเพณีแห่เจ้าพ่อ – เจ้าแม่เทศกาลตรุษจีน ปากน้ำโพ จังหวัดนครสวรรค์ โดยการจำลองรูปแบบขบวนแห่ต่างๆ ให้นักท่องเที่ยวได้ชมและเข้าใจถึงคุณค่าทางวัฒนธรรมจีนที่ปรากฏอยู่ในขบวนแห่มากยิ่งขึ้น

๓. ประเพณีแห่เจ้าพ่อ – เจ้าแม่เทศกาลตรุษจีน ปากน้ำโพ จังหวัดนครสวรรค์ เป็นงานประเพณีที่มีคุณค่าทางวัฒนธรรมจีนมาเกือบ ๙๘ ปีแล้ว แต่ยังไม่มียุทธศาสตร์เป็นเอกสาร ที่รวบรวมความเป็นมาของประเพณีแห่เจ้าพ่อ – เจ้าแม่ สำหรับอนุชนที่จะได้รู้ถึงคุณค่าของประเพณี และสำหรับผู้สนใจจะทำการวิจัยเกี่ยวกับประเพณีแห่เจ้าพ่อ – เจ้าแม่ ปัจจุบันนี้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะทำการวิจัยมีความยากลำบากสำหรับ รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับประเพณีแห่เจ้าพ่อ – เจ้าแม่ จะต้องใช้วิธีสัมภาษณ์ชาวไทยเชื้อสายจีน ผู้เป็นกรรมการจัดงานเท่านั้น

๕.๒.๒ ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

๑. การประชาสัมพันธ์งานประเพณีแห่เจ้าพ่อ – เจ้าแม่เทศกาลตรุษจีน ปากน้ำโพ จังหวัดนครสวรรค์ มีเพียงแต่ติดป้ายโฆษณาในงานภายในตำบลปากน้ำโพเท่านั้น ควรประสานติดต่อทัวร์ต่างๆ ให้จัดพานักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศมาชมงานประเพณีแห่เจ้าพ่อ – เจ้าแม่ ซึ่งจะทำให้งานประเพณีแห่เจ้าพ่อ – เจ้าแม่ มีความยิ่งใหญ่ และทำให้เศรษฐกิจดีขึ้น ทางด้านการโรงแรมและการซื้อขายสิ่งของที่ระลึกเกี่ยวกับงานประเพณีแห่เจ้าพ่อ – เจ้าแม่

๒. ควรมีการประชาสัมพันธ์อธิบายความเป็นมาองค์เจ้าพ่อ – เจ้าแม่ต่างๆ และขบวนต่างๆ ที่ร่วมในการแห่ให้ประชาชนทราบ ซึ่งจะทำให้ประชาชนผู้ชมขบวนแห่จะมีความเข้าใจและรู้ถึงคุณค่าของงานมากยิ่งขึ้น

๓. ควรมีการประเมินผลของจัดงานประเพณีแห่เจ้าพ่อ – เจ้าแม่เทศกาลตรุษจีน ปากน้ำโพ จังหวัดนครสวรรค์ ว่ามีปัญหา อุปสรรคอะไรบ้างโดยทำการเปรียบเทียบตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน ซึ่งจะทำให้งานประเพณีมีการพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น

๕.๒.๓ ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยต่อไป

๑. ควรศึกษาหลักธรรมต่างๆ ในพระพุทธศาสนา เช่น การให้ทาน การบูชา ความเคารพ เป็นต้น ในประเพณีแห่เจ้าพ่อ – เจ้าแม่เทศกาลตรุษจีน ปากน้ำโพ จังหวัดนครสวรรค์

๒. ควรศึกษาการจัดงานประเพณีแห่เจ้าพ่อ – เจ้าแม่เทศกาลตรุษจีน ปากน้ำโพ จังหวัดนครสวรรค์ กับจังหวัดอื่นๆ โดยการเปรียบเทียบถึงความสามัคคีของชาวไทยเชื้อสายจีนแต่ละจังหวัด ในการมีส่วนร่วมเกี่ยวกับการจัดงานประเพณีแห่เจ้าพ่อ – เจ้าแม่

๓. ควรศึกษาเกี่ยวกับวัฒนธรรม พิธีกรรมต่างๆ ในประเพณีแห่เจ้าพ่อ – เจ้าแม่เทศกาลตรุษจีน ปากน้ำโพ จังหวัดนครสวรรค์